

Inleiding

Wie denkt aan kinderen, jongeren en zwemmen, denkt direct aan spel, plezier en gezonde competitie. Niemand associeert deze woorden met ongewenst gedrag. Maar naast alle vrolijke en leuke momenten kunnen zwemmers helaas ook wel eens te maken krijgen met (het vermoeden van) ongewenst gedrag.

Dit protocol beschrijft de manier waarop we bij WZ en PC De Rijn zouden moeten omgaan met ongewenst gedrag van leden en jeugdleden. Onder ongewenst gedrag, ook wel grensoverschrijdend gedrag genoemd, verstaan we hier alle vormen van geweld, of het vermoeden ervan. Denk onder meer aan seksueel misbruik en het gebruik van andere vormen van lichamelijk en psychisch geweld (zie hoofdstuk 3: Begrippen). Dit protocol is ook van toepassing als er slechts sprake is van "een vermoeden van" ongewenst gedrag.

Het protocol beschermt degenen die ernaar handelen, aangezien zij zich gesteund voelen door afspraken van De Rijn. Aan de andere kant geeft het protocol de verplichting om op de vastgelegde manier te handelen. Het heeft betrekking op het gedrag tussen leidinggevend(en) en (jeugd)leden en op (jeugd)leden onderling. Het bespreken van dit protocol binnen je les of trainingsgroep kan een positief effect hebben op de signaalgevoeligheid en het zelfvertrouwen van trainers en begeleiders om met een vermoeden van ongewenst gedrag (bijv. seksueel misbruik) om te gaan.

Bij De Rijn vinden wekelijks zwemlessen en trainingen voor zwemmers plaats. De trainers hebben een of meer uren per week de verantwoordelijkheid en zorg voor een groep kinderen. Op trainingskamp duurt deze verantwoordelijkheid zelfs langer, meestal enkele dagen. Tijdens lessen, trainingen en wedstrijden gaan trainers en begeleiders op talloze momenten met jeugdleden om.

Spelsituaties kunnen soms spontaan uitgroeien tot stoeipartijen, bij heimwee worden kinderen getroost, vooral jonge kinderen komen bij volwassenen spontaan uitrusten of knuffelen, enz. Helaas komen er ook situaties voor waarbij het gaat om ongewenst gedrag. Deze situaties zorgen voor veel verwarring. Ze roepen vaak ook veel emoties op. Trainers worden geconfronteerd met dilemma's. Extra moeilijk is het wanneer het gaat over een onderwerp als seksualiteit omdat hier vaak een taboe op rust.

Bij ongewenst gedrag zijn de 'gevoelens van het jeuglid' en niet de 'gedachten van de volwassene' bepalend. Ook al gebeurt er objectief gezien niets, dan nog geven de gevoelens van het jeuglid de doorslag.

Dit document geeft een aantal afspraken en handelingsalternatieven voor situaties waarin sprake is van ongewenst gedrag of een vermoeden daarvan. Vermoedens van ongewenst gedrag en in het bijzonder seksueel misbruik, zijn soms moeilijk hard te maken en er doemen telkens weer andere dilemma's op. Het protocol biedt zowel bescherming als verplichtingen, maar geen pasklare oplossing. De manier waarop je moet handelen, valt niet exact te beschrijven.

Ook wanneer in eerste instantie geen beroep is gedaan op specialistische hulp van de KNZB kan dat alsnog gedaan worden tijdens het traject:

- wanneer de zaak ernstiger/moeilijker/omvangrijker blijkt dan in eerste instantie gedacht;
- het kan nuttig zijn om tijdens het proces een specialist als klankbord, praatpaal of meedenker te gebruiken, zeker wanneer je te maken krijgt met emotionele gesprekken of wanneer je twijfelt over de te zetten stappen;
- een zaak kan in een aantal gevallen langdurig aandacht blijven vragen;
- ook bij vragen over de afronding, een langdurige juridische procesgang, rehabilitatie van een beschuldigde;
- en slotte kan een specialist na afloop van advies dienen over de binnen de groep gevolgde aanpak en meedenken over de vraag: "welke stappen binnen de groep gezet zouden kunnen worden".

Melden

Bij het plaatsvinden van (het vermoeden van) ongewenst gedrag **moet** je direct of uiterlijk de eerst volgende werkdag een melding maken bij de voorzitter van het Dagelijks Bestuur waaronder de leden en trainers vallen, deze schakelt direct de vertrouwenspersoon etc. in. Natuurlijk kan ook direct contact worden gezocht met een der vertrouwenspersonen. Bij (een vermoeden van) ongewenst gedrag is op voorhand niet te overzien wat de impact en de gevolgen zijn voor een groep. Soms zijn er regionaal en landelijk (publicitaire) gevolgen en vaak heeft de betrokkene binnen De Rijn meerdere functies. In dat geval is overleg met de specialisten van de KNZB noodzakelijk.

Pers en publiciteit

Belangstelling van de media is niet altijd te voorkomen, maar wel te stroomlijnen. Spreek daarom intern af wie de media te woord staat. Leg in voorkomende gevallen waarbij de media betrokken raken, direct contact met het dagelijks bestuur van De Rijn. Het dagelijks bestuur formeert een 2-manschap die de communicatie naar buiten verzorgen.

Voorzitter De Rijn

Nico van der Poel
Tel. 0610056667
n.poel9@upcmail.nl

Vertrouwenspers. De Rijn

Daantje Daniels
Tel. 06 11585351
d.daniels@iriszorg.nl

Vertrouwenspers. De Rijn

Jan Hof
0317-426497
j.hof31@upcmail.nl

Specialist KNZB

Jorina Vergeer
Tel 030-7513228
Jorina.vergeer@knzb.nl

Samenvatting

Het Protocol ongewenst gedrag beschrijft de manier waarop we bij WZ en PC De Rijn moeten omgaan met (het vermoeden) van ongewenst gedrag van leden en jeugdleden. In het protocol staat een aantal afspraken en handelingsadviezen. Dit zijn de belangrijkste aandachtspunten:

Doen

- meld (een vermoeden van) ongewenst gedrag direct aan voorzitter van het dagelijks bestuur,
- deze formeert tweemanschap en spreek onderlinge rolverdeling af;
- verzoek bij vragen/twijfel om advies bij de specialisten van de KNZB;
- bespreek samen het protocol en de te volgen stappen;
- indien er sprake is van media-aandacht, neem dan direct contact op met het dagelijks bestuur;
- leg alle afspraken en ontwikkelingen die zich voordoen schriftelijk vast;
- bevestig alle afspraken aan/met betrokkene(n) en vertel altijd wat je met de verkregen informatie gaat doen;
- noteer van elk (telefoon)gesprek de gesprekspartners, de datum, het tijdstip en de gemaakte afspraken;
- bewaar van alle brieven, mails e.d. een kopie;
- verwijst zo nodig naar politie, jeugdhulpverlening of slachtofferhulp;
- neem bij het gesprek met beschuldigde een volledig ingevulde verklaring “op non-actiefstelling” (volgens de statuten) mee;
- zorg voor goede informatie aan de betrokken ouders, de niet betrokken ouders, direct betrokkenen en andere kaderleden/jeugdleden;
- voorkom dat als gevolg van onvolledige of te late informatie een geruchtencircuit op gang komt;
- geef aandacht en nazorg aan het (vermoedelijke) slachtoffer, de (vermoedelijke) dader/
- beschuldigde, de ouders, de eigen kaderleden en de betrokken jeugdleden.

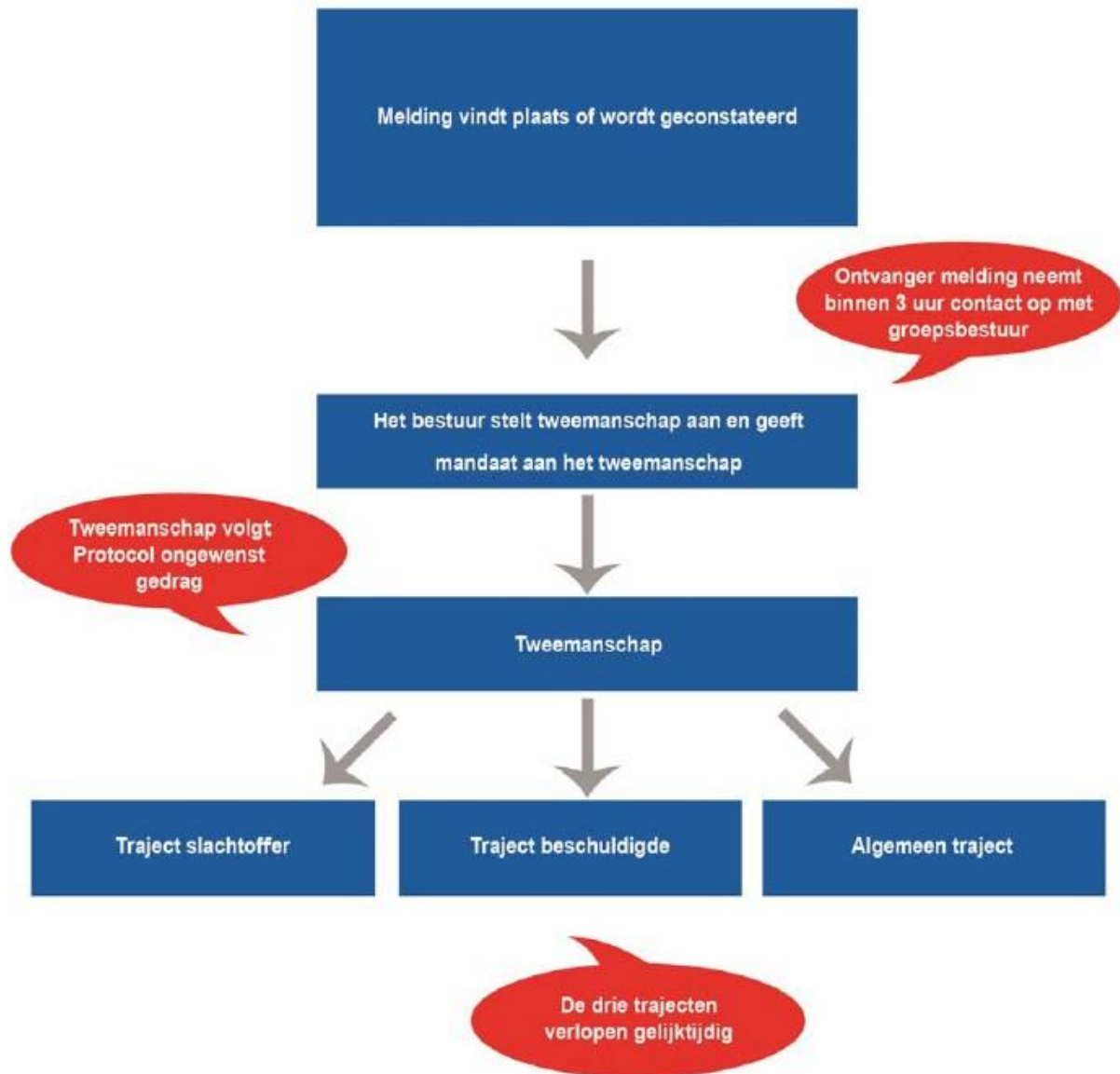
Niet doen

- schuldvraag aan de orde stellen;
- suggesties en vermoedens uitspreken;
- onderzoek doen (politieagent spelen).

1. Ongewenst gedrag

Bij een melding ongewenst gedrag komt er veel in korte tijd op je af. Het is van belang dat je zicht hebt op wat er te gebeuren staat en in welk tijdsfad. We schetsen in dit hoofdstuk een beeld van wat er op je afkomt in de eerste drie uur, drie dagen, drie weken, drie maanden en drie jaar.

1.1 Stroomdiagram

1.2 De eerste drie minuten

- sta de melder rustig en neutraal te woord;
- probeer een beeld te vormen over inhoud, aard en ernst van de situatie. Noteer alles wat opvalt en verteld wordt in feitelijke bewoordingen;
- zie 2.1.

Protocol ongewenst gedrag

1.3 De eerste drie uur

- het dagelijks bestuur formeert een tweemanschap;
- het tweemanschap maakt taak- en rolverdeling (zaakcoördinator);
- eventueel contact met de specialisten van de KNZB
- zie 2.2 - 2.3 - 2.4.

1.4 De eerste drie dagen

- inwinnen advies bij politie;
- gesprek met slachtoffer en zijn ouders;
- gesprek met beschuldigde en op non- actiefstelling;
- eventueel overleg met de specialisten van de KNZB;
- zie 2.5 - 2.6 - 2.7 - 2.12.

1.5 De eerste drie weken

- eventueel overleg met hulpverlenende instanties;
- eventuele vervolggesprekken;
- informatie aan commissies;
- informatie aan niet direct betrokken ouders;
- zie 2.8 - 2.9 - 2.10 - 2.11.

1.6 De eerste drie maanden

- (afroendend) te treffen maatregelen;
- beslissing rond non- actiefstelling;
- verdere informatie aan direct en niet direct betrokkenen;
- evaluatie;
- zie 2.13. - 2.14 - 2.15 -2.16 - 2.17.

1.7 De eerste drie jaar

- volgen van eventuele gerechtelijke procedure;
- vervolg informatie aan direct en niet direct betrokkenen;
- zie 2.12 - 2.13 - 2.14 - 2.15.

2. De stappen van het protocol

Binnen je les of trainingsgroep is een melding gedaan van ongewenst gedrag of is ongewenst gedrag aan het licht gekomen. Onderneem de volgende stappen om zo goed mogelijk met deze melding om te gaan en om onnodige fouten te vermijden. Houd bij deze stappen altijd rekening met de specifieke situatie.

2.1 De melding

Sta de aanmelder rustig en neutraal te woord. Probeer een beeld te vormen over inhoud, aard en ernst van de situatie. Noteer alles wat opvalt en verteld wordt in feitelijke bewoordingen. Ga de volgende vragen en aandachtspunten af:

- noteer wie, wat, waar, wanneer? Is er mogelijk sprake van meerdere slachtoffers en/of plegers?;
- wie zijn van het (vermoeden van) misbruik op de hoogte?;
- ga na of en op welke wijze het slachtoffer veiliggesteld is/kan worden. Vang de betrokkene op, hoor niet uit. Bied (de) gewone begeleiding in de dagelijkse omgang;
- praat niet met de beschuldigde over het voorval;
- wijs de melder op de voorlopige zwijgplicht en op het belang ervan;
- bespreek met de melder hoe met de situatie om te gaan, verwijst de melder/klager eventueel door naar de huisarts/hulpverlening;
- maak afspraken met de melder over hoe hij verder wordt geïnformeerd;
- vraag de melder om het verhaal op schrift te stellen en te ondertekenen;
- verslaglegging en invullen registratieformulier;
- neem direct contact op met de voorzitter van het dagelijks bestuur.

2.2 Het bestuur

De voorzitter van het dagelijks bestuur stelt, na op de hoogte te zijn gesteld van de melding, de vertrouwenspersonen aan en geeft hen mandaat en informeert overige D.B. leden etc.

Het tweemanschap moet voldoen aan de volgende voorwaarden:

- geen enkele (familie)relatie met slachtoffer en/of beschuldigde;
- niet verbonden aan het team waarvan het slachtoffer en/of de beschuldigde deel uitmaakt;
- beschikken over het vermogen om te analyseren en zich in te leven en tegelijkertijd emotioneel afstand te nemen;
- door leeftijd en ervaring beschikken over voldoende gezag en draagvlak bij zowel de commissies, trainers als ouders van de groepsleden;
- probleemloos kunnen samenwerken met de andere partner uit het tweemanschap;
- beschikken over voldoende tijd (dit geldt zeker voor de eerste drie weken).

Ten slotte verdient het aanbeveling dat de voorzitter van het dagelijks bestuur geen deel uit maakt van het tweemanschap. Hierdoor is er binnen de groep als het ware een “hogere” instantie beschikbaar. Bij een ouderbijeenkomst kan de voorzitter van het dagelijks bestuur als onafhankelijk gespreksleider optreden. Ook kan hij, als niet direct betrokkene in het proces, voor het tweemanschap als klankbord of adviseur fungeren.

2.3 Het tweemanschap

Handel in dit soort zaken niet alleen, omdat:

- er veel op je af komt;
- twee meer weten dan één, zo kun je gefundeerde beslissingen nemen als dat nodig is;
- je met zijn tweeën meer objectiviteit hebt;
- je minder risico loopt dat anderen je acties als individueel of persoonlijk zien;
- fouten voorkomen moeten worden;
- je bij elkaar terecht kunt voor advies en steun;
- belanghebbenden op het juiste moment goed moeten worden geïnformeerd;
- de betrouwbaarheid van de verslaglegging hoger is.

Verdeel de rollen en maak daar afspraken over. Zo kan één persoon de contacten met het betrokken jeugd lid en de ouders onderhouden, en de ander met de beschuldigde. Gezamenlijk spreekt het tweemanschap met de andere partijen. Het tweemanschap wordt zo snel mogelijk na de melding door het dagelijks bestuur ingesteld. Het tweemanschap bestaat in eerste instantie uit de vertrouwenspersoon eventueel aangevuld met bestuursleden en/of commissieleden. Na het aannemen van de melding volgen zij de stappen zoals beschreven in het protocol.

De medewerkers van de KNZB kunnen je adviezen geven bij vragen die te maken hebben met dit protocol, of met vragen over hoe je dit protocol het beste kunt toepassen op de specifieke situatie in je les of trainingsgroep.

De KNZB

Het uitvoeren van het Protocol ongewenst gedrag vereist soms specialistische ondersteuning die vanuit de KNZB geboden kan worden zonder afbreuk te doen aan de eigen verantwoordelijkheid van het bestuur van de vereniging. Zodra de melding een vervolg krijgt en er een zaak gaat lopen, wordt uit het tweemanschap een zaakcoördinator aangesteld.

Belooft nooit geheimhouding, maar zeg dat de informatie vertrouwelijk wordt behandeld.

2.4 De zaakcoördinator

Stel één persoon uit het tweemanschap aan die verantwoordelijk is voor de coördinatie van het hele proces: de zaakcoördinator. Deze volgt en coördineert de zaak van melding tot en met evaluatie. Door zaakcoördinatie zijn risico's beter te beheersen.

Afhankelijk van de situatie en de te ondernemen stappen vallen de volgende taken onder de verantwoordelijkheid van de zaakcoördinator:

- coördineren van het volledige traject na een melding;
- registratie van de melding;
- bijhouden van een logboek tijdens het hele proces en zorgen voor dossiervorming. De ervaring leert dat bij zedenkwesities heel veel in korte tijd gebeurt: het is belangrijk om op elk moment informatie in het logboek op tijdstip terug te kunnen vinden;
- opstellen van een plan van aanpak en tijdspad;
- samen met het dagelijks bestuur informeren van betrokkenen;
- evalueren van het totale traject na afsluiting van een casus;
- contact opnemen de KNZB.
- na afloop van de zaak het eindrapport/verslag opstellen en zenden naar het dagelijks bestuur;
- zorgen voor vernietiging van het eigen dossier wanneer onschuld van de beschuldigde is vast komen te staan.

2.5 Inwinnen van advies

Bij vermoedens van strafbare feiten is het belangrijk zo snel mogelijk een informatief gesprek met de politie, afdeling Jeugd en Zeden te voeren. Een dergelijk gesprek kan desgewenst zonder vermelding van namen van beschuldigde of slachtoffer worden gevoerd. Mocht door omstandigheden een gesprek niet op korte termijn mogelijk zijn, wacht dan niet op een afspraak met de politie maar vervolg dit protocol.

Waarom een gesprek met de politie?

De politie heeft ervaring met meldingen van ongewenst gedrag. Ze weten hoe om te gaan met slachtoffer en dader en hebben ervaring met het herkennen van de pleger. De politie is deskundig en samen met het Openbaar Ministerie beoordelen zij of er voldoende bewijs is voor een vervolging. Wanneer een zaak wordt aangespannen, buigt justitie zich daar uiteindelijk over. Dit is belangrijk voor het slachtoffer en de ouders, maar ook voor de beschuldigde. Er kan namelijk sprake zijn van een valse of onterechte beschuldiging.

Met het oog op imagoschade is het tijdig inschakelen van politie een goede aanpak. Niet in de laatste plaats is het betrekken van politie van belang voor andere zwemverenigingen, jeugdverenigingen en de maatschappij in het algemeen.

Schuldbepaling is een taak van politie en justitie

Het onderzoek naar een melding van misbruik is een wettelijke taak. Politie en justitie hebben hiervoor een exclusieve bevoegdheid. Schuldbepaling en opsporing zijn geen taken voor leden van De Rijn.

Door foutief handelen, kan bewijsvoering tegen een beschuldigde worden bemoeilijkt of zelfs onmogelijk gemaakt worden, ook als dit onbewust gebeurt. Wanneer meerdere personen gesprekken voeren met het vermoedelijke slachtoffer en/of de beschuldigde, kunnen getuigenverklaringen authenticiteit verliezen.

Bespreek de rol die de politie kan hebben in het traject ter ondersteuning van de groep en overhandig het Protocol ongewenst gedrag, bespreek de genomen stappen en overleg over eventuele aanwezigheid bij een ouderavond. Wanneer de melding om een minder ernstig feit lijkt te gaan, is het raadzaam een informatief gesprek te hebben met een medewerker van de KNZB.

2.6 Het gesprek met het betrokken jeugdlid en ouders

Bij het vermoeden van (een) ongewenst gedrag wordt een gesprek gehouden met de direct betrokkenen. Bij voorkeur vindt dit gesprek plaats na het informatieve gesprek met de politie. Het informeren van de direct betrokken ouders gebeurt individueel, bijvoorbeeld door middel van een huisbezoek. Het tweemanschap voert dit gesprek. Ook een gesprek met het jeugdlid wordt door hen gevoerd.

Vertel in het gesprek en noteer in het verslag alleen feitelijkheden. Toon begrip, maar hoor slachtoffer en ouders niet uit. Beschuldig niemand. Maak duidelijk dat de zaak objectief onderzocht moet worden. Ga zelf nooit op onderzoek uit; dan raak je verstrikt in de belangen van ouders, het jeugdlid, de beschuldigde, andere ouders en de overige leden.

Wat vertelt u?

De minderjarige en zijn ouders voelen zich waarschijnlijk ernstig benadeeld en weten niet wat er komen gaat. Zij hebben behoefte aan informatie over het verdere verloop van de zaak. Vertel daarom:

- wat in hoofdlijnen de vervolgstappen van de commissies zijn;
- dat de zaak, wanneer aangifte gedaan wordt, door politie en justitie wordt afgehandeld en dat de vereniging daar geen invloed op heeft.

Andere aandachtspunten voor dit gesprek:

- hulp voor het jeugdlid;
- wijs ouders erop dat ze voor informatie, melding of het doen van aangifte naar de (zedes)politie kunnen gaan;
- als de melding een minder ernstig feit betreft, dan biedt mediation wellicht een oplossing;
- wijs ouders ook op de mogelijkheid van rechtsbijstand;
- wijs ouders op het belang van het voorkómen van geruchten en het belang van juridische bewijsvoering.

Besluiten ouders aangifte te doen, probeer dan afspraken te maken zodat je daarop als vereniging kunt inspelen. Wanneer ouders besluiten geen aangifte te doen uit angst, is de kans groot dat een schuldige nog eens de fout in gaat in een andere omgeving. Schep duidelijkheid en vertrouwen. Geef altijd aan wanneer je weer contact met hen opneemt. De coördinator maakt een verslag van het gesprek. Tijdens het traject, van onderzoek tot en met uitspraak, houdt een lid van het tweemanschap contact met de ouders.

Gespecialiseerde hulp

Betrokkenen kunnen een beroep doen op gespecialiseerde hulp. Verwijs in eerste instantie door naar een vertrouwenspersoon, de huisarts en/of naar Slachtofferhulp. Zijn er meerdere slachtoffers? Dan is het raadzaam om na het individuele gesprek een informatiebijeenkomst te beleggen. Het voordeel van een groepsbijeenkomst is dat alle mensen op hetzelfde moment dezelfde informatie krijgen en betrokkenen zich minder geïsoleerd voelen. De planning van een dergelijke bijeenkomst kan pas plaatsvinden na overleg met de politie in verband met het plaatsvinden van eventuele aangiften en getuigenverhoren. Je kunt iemand van de afdeling Jeugd en Zeden van de politie vragen om bij een dergelijke informatiebijeenkomst aanwezig te zijn. Zorg dat je voorafgaand aan deze bijeenkomst weet bij wie je terecht kunt bij de politie, zodat je ook daarover de betrokkenen kunt informeren (voor adressen voor hulp e.d. zie hoofdstuk 3: Verdere informatie).

2.7 Het gesprek met de beschuldigde

Het gesprek met de beschuldigde vindt bij voorkeur ook plaats na het informatieve gesprek met de politie. In dit gesprek is het de bedoeling om inhoudelijk objectieve informatie te krijgen en afspraken vast te leggen over de stappen die gezet gaan worden. Het tweemanschap informeert de beschuldigde persoon over de inhoud van de melding en vraagt om een reactie. Zorg voor een objectief gesprek. Hoor de beschuldigde niet uit en veroordeel hem niet. Maak duidelijk dat iedere melding objectief moet worden uitgezocht en dat een (tijdelijke) maatregel nodig is. Geef de beschuldigde de kans om te reageren. Wijs de beschuldigde op mogelijkheden voor gespecialiseerde opvang, bijvoorbeeld een vertrouwenspersoon voor beschuldigten. Deze vertrouwenspersoon moet een andere vertrouwenspersoon zijn dan die voor het vermoedelijke slachtoffer en/of diens ouders. Bespreek met de beschuldigde de mogelijkheid om rechtsbijstand in te schakelen. Informeer de beschuldigde over de stappen die worden ondernomen. Een beschuldigde heeft er recht op om te weten wat hij/zij kan verwachten.

Hulp voor slachtoffers nodig?

*Bel Slachtofferhulp Nederland,
telefoonnummer: 0900-0101 (lokaal tarief).
De hulpverlening is gratis.*

Op non- actiefstelling

In het geval van een beschuldiging van ongewenst gedrag moet de beschuldigde door het dagelijks bestuur voorlopig op non-actief worden gesteld. Indien de betrokkene in meer functies op meer niveaus (regionaal en landelijk) actief is, is overleg met de afdeling juridische zaken van het landelijk servicecentrum vereist. De op voorlopige non- actiefstelling duurt zes weken en kan daarna eenmaal zes weken worden verlengd. Indien er aangifte wordt gedaan geldt de non- actiefstelling totdat de melding objectief is uitgezocht en er een uitspraak is van justitie. Ook wanneer een beschuldigde de genoemde feiten ontkent of als zijn verhaal niet duidelijk is, wordt hij gedurende het traject op non-actief gesteld.

Afspraken bij non- actiefstelling

Maak duidelijk dat de beschuldigde zich tijdens de procedure niet binnen de vereniging mag begeven. Dit is zowel in het belang van betrokkene als dat van De Rijn. De beschuldigde mag geen contact hebben met (jeugd)leden en hij of zij mag het bad tijdens trainingen, wedstrijden en het clubhuis van de vereniging niet bezoeken.

De op non- actiefstelling wordt schriftelijk vastgelegd en door de zaakcoördinator en de betrokkene ondertekend (zie bijlage, 3.6: Verklaring op non- actiefstelling). Het is aan te raden om een ingevulde verklaring klaar te hebben, voordat het gesprek met de betrokkene plaatsvindt. Die hoeft de verklaring tijdens het gesprek dan alleen nog te lezen en te ondertekenen.

De zaakcoördinator maakt een verslag van het gesprek over de op non- actiefstelling. Hij laat dit verifiëren en/of aanvullen door de betrokkene. Daarna wordt dit verslag ondertekend door beide gesprekspartners. Op het document moet 'voor gezien' staan. Dit moet ook gebeuren als de

betrokkene niet akkoord is. De ondertekening van dit verslag geldt als bewijs, zodat later niet gezegd kan worden dat zaken niet verteld zijn.

Tijdens het gehele traject van onderzoek tot en met uitspraak houdt één van de leden van het tweemanschap contact met de beschuldigde.

2.8 Aangifte of geen aangifte

Na de gesprekken uit voorgaande stappen is het belangrijk dat het betrokken jeugdlid en zijn ouders zo snel mogelijk een beslissing nemen over de verdere procedure. De Rijn kan maar zelden zelf aangifte doen, adviseer daarom het slachtoffer en/of de ouders om aangifte te doen. Wanneer er geen aangifte wordt gedaan, wordt geen van beide partijen door justitie in het gelijk gesteld. Desondanks kan op grond van ernstig verstoorde verhoudingen opzegging van het lidmaatschap onontkoombaar zijn. De vereniging behoudt immers in deze kwestie haar eigen verantwoordelijkheid.

2.9 De melder doet geen aangifte of trekt de melding in

In dit geval moet de vereniging rehabilitatie voor zijn rekening nemen en dat is in deze gevallen een moeilijke zaak. Ondanks formele rehabilitatie zal er meestal sprake zijn van verstoorde relaties. Ook sterke vermoedens van ongewenst gedrag kunnen blijven bestaan, zelfs als het ongewenst gedrag juridisch niet bewezen is.

Ga in gesprek met de betrokkene over de mogelijkheden. Bespreek of hervatten van trainingen een optie is, of dat in ieders belang werkzaamheden elders in de vereniging beter zijn. Ook verandering van functie binnen de vereniging is een mogelijkheid. Intensieve werkbegeleiding is in al deze gevallen nodig. Wanneer deze mogelijkheden niet geschikt of passend zijn als rehabilitatie, kan overeengekomen worden dat de betrokkene de vereniging vrijwillig verlaat.

2.10 Informatie aan trainers en betrokken commissie

Een melding en zelfs alleen een verdenking van ongewenst gedrag kan veel onrust en verwarring veroorzaken bij de betrokken trainers en commissie. Wanneer hiervoor niet voldoende aandacht is, bestaat het risico dat geruchten en foutief ingegeven handelwijzen de juridische bewijsvoering schaden. Ook is de kans groot dat onder medewerkers verdeeldheid ontstaat door loyaliteitsconflicten ten aanzien van het (vermoedelijke) slachtoffer en de beschuldigde. Daarbij kunnen vrijwilligers ook kampen met gevoelens van schuld, machteloosheid of boosheid. Betrokken trainers en commissie worden geïnformeerd nadat gesprekken met slachtoffer en/of ouders en beschuldigde hebben plaatsgevonden en er vervolgstappen zijn ingezet.

Ook bij het informeren van de trainers en de commissie is het belangrijk om feitelijke informatie te geven over de zaak:

- vertel over hoe het bestuur heeft gehandeld en waarschijnlijk nog gaat handelen;
- doe nooit uitspraken over de schuldvraag;
- geef vrijwilligers de gelegenheid de schok te verwerken, maar ga niet in op wat er allemaal is gebeurd of nog zou kunnen gebeuren. Speculeren leidt tot onrust en geruchten;
- vertel dat meer informatie volgt op het moment dat de uitspraak van justitie bekend is, dit kan tot twee jaar duren;
- maak duidelijke afspraken over wat te doen en te laten tijdens het verdere proces;
- alle vragen over het onderwerp, dus ook vragen die ouders stellen aan stafleden, worden doorverwezen naar het tweemanschap.

2.11 Informatie aan niet direct betrokken ouders

Na de gesprekken met het slachtoffer, de beschuldigde, de politie, de direct betrokken ouders en de trainers, is als vervolgstap het informeren van niet direct betrokken ouders belangrijk. Zij maken zich ook ongerust en zitten met vragen. Wanneer indirect betrokken ouders te laat worden geïnformeerd, schaadt dat mogelijk het vertrouwen in de vereniging. Afhankelijk van de omvang en impact van het ongewenste gedrag worden enkel de ouders van de betreffende afdeling of van de hele vereniging uitgenodigd. Het is mogelijk een vertegenwoordiger uit te nodigen van de politie, maatschappelijk werk of de contactpersoon van de KNZB. De aanwezigheid van deze persoon kan bijdragen aan het vertrouwen van de ouders in de handelwijze van het bestuur en het kan het tweemanschap steun geven.

Protocol ongewenst gedrag

Ook hier geldt:

- vertel alleen de feiten;
- voorkom paniek door niet uitvoerig in te gaan op wat er mogelijk is gebeurd als hierover geen feitelijke informatie te geven is. Speculeren kan tot onrust en geruchten leiden;
- doe nooit uitspraken over de schuldvraag. Vertel op een rustige en niet-insinuerende manier:
- wat de feiten zijn;
- hoe het dagelijks bestuur heeft gehandeld en waarschijnlijk nog gaat handelen;
- dat ouders opnieuw geïnformeerd worden wanneer daar aanleiding toe is.

2.12 Pers en publiciteit

Vanaf het moment dat er sprake is van een (redelijk) vermoeden van ongewenst gedrag kunnen allerlei partijen om opheldering gaan vragen: van lokale tot landelijke media.

Wanneer uw vereniging wordt benaderd door de media; neem dan voor raad en advies met het dagelijks bestuur of specialisten van de KNZB

Stel vanaf het begin een woordvoerder aan. Dit is belangrijk voor het geval de zaak onverhoeds de pers ter ore komt. Voor de woordvoerder is het belangrijk te weten dat het kan voorkomen dat journalisten bij dit soort nieuws gevoelige informatie boven tafel willen halen. Ze kunnen de woordvoerder woorden in de mond leggen; deze moet daar alert op zijn. Vraag daarom waar mogelijk, bijvoorbeeld bij artikelen, altijd om inzage in het artikel voor publicatie.

Door zelf tijdig correcte en gerichte informatie te verschaffen, kan de woordvoerder met de pers een basis van vertrouwen leggen en hoeft de groep geen onnodige schade te lijden. Gerichte en eerlijke informatieverschaffing op basis van de feiten vormt de beste garantie dat journalisten correcte informatie zullen verspreiden. Maak duidelijk dat de vereniging de kwestie serieus neemt en welke stappen ondernomen zijn en ondernomen zullen worden. Doe ook hier nooit uitspraken over de schuldvraag, zolang dat door justitie niet is vastgesteld. Ook niet als beschuldigde heeft bekend. Door op een correcte en informatieve manier met journalisten om te gaan, kan je ook gebruik maken van hun medium en daarmee aan lezers of kijkers laten zien dat De Rijn adequaat heeft gereageerd. Dit kan vertrouwen wekken bij ouders van leden en potentiële leden.

2.13 Uitkomsten

Van een justitieonderzoek zijn de mogelijke uitkomsten:

- bewijslast is geleverd (wettig en overtuigend bewijs dat het feit is gepleegd);
- bewijslast niet geleverd;
- seponeren (delen van de verklaring zijn onjuist of niet bewijsbaar, de context is niet strafbaar, er zijn procedurele fouten gemaakt);
- aangifte blijkt valse beschuldiging (het strafbare feit heeft niet plaatsgevonden, de melder is zich bewust van het motief en het doen van onjuiste aangifte).

Na de uitspraak van justitie is het tijd om definitieve maatregelen te nemen die eventuele tijdelijke maatregelen aanvullen of vervangen. Mogelijke maatregelen zijn afhankelijk van de uitspraak. Justitiële vrijspraak hoeft overigens niet te betekenen dat degene volgens de Vereniging Statuten niet schuldig is.

2.14 Maatregelen

Indien de melding voldoende bewezen is, kan het landelijk bestuur van de KNZB besluiten de beschuldigde op de zwarte lijst te plaatsen. Dit om te voorkomen dat de beschuldigde bij een andere vereniging aan de slag kan gaan als trainer of vrijwilliger.

Registratie op de lijst is geen sanctie, maar een gevolg van het uitspreken van sancties. Deze registratie is niet als straf bedoeld, maar als veiligheidsmaatregel. Op dit moment bestaat er in Nederland nog geen landelijk registratiesysteem dat helpt voorkomen dat (potentiële) daders opnieuw de fout in gaan bij een vrijwilligersorganisatie. In aanvulling op de Verklaring Omtrent Gedrag wordt

daar op dit moment wel aan gewerkt. Met een landelijk registratiesysteem kan worden gecontroleerd of een aspirant-vrijwilliger in een andere sector eerder grensoverschrijdend gedrag heeft gepleegd.

2.15 Informatie aan direct en indirect betrokkenen

Na de uitspraak en het informeren van de beschuldigde en de melder, moeten de direct en indirecte betrokkenen geïnformeerd worden over deze uitspraak. Bedenk dat de groep niet rechtstreeks geïnformeerd wordt over de uitspraak. Organiseer hiervoor zo nodig bijeenkomsten. Laat het dagelijks bestuur de informatie over de uitkomst van de rechtszaak bespreken en toelichten, eventueel samen met de politie. De uitspraak van de rechtszaak kan de gemoederen weer heftig beroeren. Vooral als de zaak wordt geseponeerd of de beschuldigde wordt vrijgesproken door gebrek aan bewijs. Bied daarom altijd gelegenheid tot vragen, opmerkingen en emoties en verwijs eventueel door voor verdere hulp.

2.16 Evaluatie

Om herhaling van een incident te voorkomen, is een goede afhandeling van een zaak erg belangrijk. Dit is zeker zo belangrijk als het doorlopen van voorgaande stappen. Het tweemanschap zorgt voor een evaluatie van de zaak met de belangrijkste betrokkenen. De vragen die bij een evaluatie beantwoordt moeten worden zijn de volgende:

- wat ging goed?
- wat kunnen we leren voor de toekomst?
- zijn er nog stappen die gezet moeten worden?

2.17 Afsluiting

Als alle stappen zijn doorlopen en maatregelen naar wens zijn getroffen, kan een zaak worden afgesloten. Let op dat hiertoe niet te snel wordt besloten. Ook als de rust lijkt wedergekeerd, is het belangrijk enige tijd stand-by te blijven.

Rapportage

Wanneer de zaak is afgerond, maakt de zaakcoördinator een eindverslag en zendt dit naar het dagelijks bestuur. Indien de KNZB is ingeschakeld dan zal het dagelijks bestuur hen een kopie zenden van het eindverslag.

Verenigingscultuur

Het is goed je als vereniging af te vragen wat je hebt geleerd van het gelopen traject. Hoe zijn onze manieren? Wat vinden we wel en wat vinden we niet normaal?

Spreek met elkaar over hoe je het risico zo klein als mogelijk maakt, waar grenzen liggen en hoe je elkaar aanspreekt op het benaderen of overtreden van die grenzen. Daarnaast is het mogelijk om samen met de stafleden een training of workshop te volgen. Neem hiervoor contact op met de KNZB.

3. Bijlagen

3.1 Begrippen

Wat is geweld?

Er bestaan veel vormen van ongewenst gedrag in de vorm van geweld. In dit protocol spreken we van opzettelijk (willens en wetens) gepleegd geweld.

Geweld kun je onder verdelen in verschillende categorieën:

- fysiek geweld (bijv. slaan, schieten en seksueel geweld);
- geestelijk geweld (bijv. pesten, dreigend en kleinerend taalgebruik);
- materieel geweld (bijv. vernielen van andermans eigendommen);
- digitaal geweld (bijv. via msn, sms, chatbox, webcam, etc.).

Verder valt hier vanzelfsprekend ook onder: geweld met toegebracht ernstig lichamelijk en/of psychisch letsel.

Wat is seksueel misbruik?

Seksueel misbruik is een breed begrip. Het kan variëren van dubbelzinnige opmerkingen tot aanranding en verkrachting. Als voorbeelden van grensoverschrijdend gedrag noemen we:

- een seksueel/erotisch geladen sfeer scheppen, ook via post, telefoon, sms, e-mail of internet en seksueel getinte grappen;
- ongewenste aanraking; wat we onder ongewenste aanraking verstaan, wordt bepaald door de gevoelens van het jeugdlid en niet door de gedachten van de volwassene;
- zich tegen het kind aandrukken;
- een minderjarige dwingen seksuele handelingen bij zichzelf te verrichten of seksuele handelingen bij anderen uit te voeren of tot het toekijken bij seksuele handelingen van anderen, te kijken naar pornografisch materiaal of seksueel getinte/pornografische opnames van zich te laten maken;
- penetratie in welke vorm dan ook tegen de wens van de persoon is ook verkrachting, dus ook bijvoorbeeld een tongzoen.

Seksueel misbruik / ongewenst gedrag kan zowel meisjes als jongens overkomen

Bij seksueel misbruik gaat het om seksuele handelingen, toenaderingen of contacten die tegen de zin van de minderjarige gebeuren. Deze acties kunnen plaatsvinden in een relatie waarin sprake is van een ongelijke machtsverhouding: de afhankelijkheidsrelatie tussen minderjarige en leidinggevende.

Machtsverschil

Bij (seksueel) misbruik is er eigenlijk altijd sprake van ongelijkheid in macht tussen slachtoffer en pleger. Dat machtsverschil kan te maken hebben met:

- leeftijd, volwassene tegenover minderjarige;
- positie/relatie, staflid tegenover jeugdlid;
- aantal, team tegenover eenling;
- fysieke ontwikkeling;
- sekse;
- wel of geen handicap.

Jonge kinderen (jeugdleden) kunnen moeilijk aangeven of iets als ongewenst of gedwongen wordt ervaren. Een kind bevindt zich namelijk niet in een gelijke positie ten opzichte van een volwassene. Deze machtsongelijkheid zorgt voor een geringe tot geen keuzevrijheid van het kind!

De pleger is vaak een actieve vrijwilliger van wie je het allerminst zou verwachten. Een pleger kan zijn invloed op verschillende manieren aanwenden. Vaak gaat dit heel subtiel: lieve woordjes, cadeautjes geven, de minderjarige van zich afhankelijk maken. De minderjarige kan dat in eerste instantie ervaren als leuk en pas later beseffen hoe vreselijk het was. Soms gebruiken plegers minder subtiele vormen

van dwang, zoals dreiging met geweld, emotionele en psychologische druk of chantage om de minderjarige te dwingen tot geheimhouding.

3.2 Wat zegt de wet

De Nederlandse wetgeving geldt voor gebeurtenissen die zich binnen dan wel buiten De Rijn afspelen.

Het Nederlands strafrecht stelt in verschillende artikelen seksueel contact met minderjarigen en minderjarigen strafbaar. Verboden zijn:

- geslachtsgemeenschap of ontuchtige handelingen met iemand jonger dan 16 jaar (art. 244 en art 247);
- het verleiden (met giften of beloften) of door misbruik van de positie bewegen van iemand jonger dan 18 tot het dulden of plegen van ontuchtige handelingen (art. 248);
- het plegen van ontucht met een (stief)minderjarige, pleegminderjarige, of een andere persoon onder de 18 die aan het gezag onderworpen of aan de waakzaamheid toevertrouwd is (geldt voor werkers van instellingen, onderwijzers, sporttrainers en begeleiders in het vrijwilligerswerk art. 249);
- in principe zijn alle contacten met en tussen mensen jonger dan 16 jaar strafbaar, ook als het om een gewenst contact tussen twee vijftienjarigen gaat. Er is een verhoorplicht, maar er hoeft niet altijd overgegaan te worden tot vervolging.

Een jeugdlid is aan de zorg en waakzaamheid van de vereniging toevertrouwd. Het artikel 249 is dus onverminderd van kracht op leidinggevend. Bij De Rijn geldt dat ongewenst gedrag (o.a. seksueel contact) en elke vorm van geweld tussen jeugdleden en trainers niet is toegestaan. Dit is ook van toepassing op jeugdleden en leden onderling.

De Rijn voelt zich moreel verplicht voor haar leden een adequate regeling te treffen:

- de hierboven genoemde definities zijn onverminderd van kracht;
- naast het feit dat dergelijk gedrag direct gemeld moet worden aan het dagelijks bestuur, staat in hoofdstuk 2 van dit protocol beschreven hoe dan verder gehandeld moet worden.

Er bestaan veel uitingsvormen van seksueel misbruik van kinderen. Verschillende gedragingen zijn door het duidelijke seksuele karakter niet voor tweeërlei uitleg vatbaar. Bij andere gedragingen kunnen vloeiende overgangen bestaan tussen wat je wel en wat je niet als seksueel kunt typeren. Als criterium kun je daarbij hanteren of het welzijn van het kind en zijn lichamelijke en psychische integriteit ondergeschikt wordt gemaakt aan de bevrediging van de seksuele en/of erotische behoeften van de trainer/leidinggevende. De volgende definitie geeft daarover duidelijkheid:

Elke vorm van seksueel gedrag of seksuele toenadering, in verbale, non-verbale of fysieke zin, opzettelijk of onopzettelijk, die door de persoon die het ondergaat als ongewenst of gedwongen wordt ervaren; en/of plaatsvindt binnen een ongelijke machtsverhouding (volwassene - minderjarige, hulpverlener - cliënt, leerkracht - leerling, trainer - pupil, leiding - jeugdlid, e.d.); en/of andere handelingen of gedragingen die strafbaar zijn volgens het Wetboek van Strafrecht.

3.3 Ongewenst gedrag tijdens teamoverstijgende activiteiten

Voor organisatoren van team overstijgende (internationale, nationale of regionale) activiteiten binnen De Rijn geldt dit protocol ook. Er is echter een aantal verschillen. De melding aan de voorzitter van het dagelijks bestuur dient direct te gebeuren. Het organisatie-team kan een medewerker niet altijd op non-actief stellen. Het organisatie-team dient de beschuldigde schriftelijk uit te sluiten van verdere deelname en dient hem de toegang tot de locatie te ontfangen.

De gegevens van de beschuldigde dienen direct doorgegeven te worden aan het dagelijks bestuur zodat zij de beschuldigde op de hoogte kunnen stellen en de betrokken de beschuldigde op voorlopig non-actief kan laten stellen.

Protocol ongewenst gedrag

Het organisatie team stelt volgens het Protocol ongewenst gedrag een tweemanschap aan dat de verplichte stappen uit het protocol gaat volgen.

De KNZB wordt indien nodig de eerst volgende werkdag ingelicht door het dagelijks bestuur en is verantwoordelijk voor de afstemming tussen de verschillende betrokkenen.

3.4 Verdere informatie

'In veilige handen' is een samenwerking tussen de Vereniging Nederlandse Organisaties Vrijwilligerswerk (NOV), Movisie en NOC*NSF. Het is onderdeel van het gelijknamige project dat handreikingen biedt om te voorkomen dat kinderen en jongeren in vrijwilligersorganisaties slachtoffer worden van seksueel misbruik of ongewenst gedrag.

www.inveiligehanden.nl

Wil jij je meer verdiepen in het onderwerp ongewenst gedrag?

Kijk dan eens op een van de volgende websites:

- www.seksueelgeweld.info
- www.seksueelgeweld.nl
- www.huiselijkgeweld.nl
- www.slachtofferhulp.nl

Ook kan men een beroep doen op de volgende organisaties:

Slachtofferhulp Nederland

Slachtoffers van ongewenst gedrag hebben vaak te maken met gevoelens van schaamte en houden daarom de ervaring voor zichzelf. Toch kan het belangrijk zijn om er met iemand over te praten die je vertrouwt. Slachtofferhulp Nederland is er voor:

- slachtoffers;
- familie en kennissen;
- getuigen.

Er zijn veel hulpverlenende instanties die je bij deze problematiek kunnen helpen. Voor de eerste hulpverlening kun je terecht bij Slachtofferhulp Nederland of het Algemeen Maatschappelijk Werk. Met psychische klachten kun je terecht bij de Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ). Slachtofferhulp Nederland kan je gratis informeren over de mogelijkheden in je omgeving.

Tel: 0900-0101

AMK (Advies en Meldpunt Kindermishandeling)

Het AMK is er voor iedereen, volwassenen en kinderen. Iedereen die denkt dat er sprake is van kindermishandeling kan hier terecht. Medewerkers van het AMK horen het verhaal aan en zoeken samen met de beller naar een oplossing. Elk gebied in Nederland heeft zijn eigen AMK.

Tel: 0900-1231230

Bureau voor Algemeen Maatschappelijk Werk (AMW)

Het Algemeen Maatschappelijk Werk (AMW) biedt professionele hulp aan mensen met psychosociale problemen. Het ontbreekt de cliënten aan het vermogen zelfstandig hun problemen op te lossen. Het doel van de hulp is om de zelfredzaamheid van de hulpvrager te vergroten. Zie regionale telefoongids of internet

www.hetamw.nl

Korrelatie

Als landelijke organisatie is Korrelatie voor iedereen beschikbaar voor hulpverlening (ook online) en advies op het terrein van zorg en welzijn. De diensten van Korrelatie zijn onafhankelijk, op de persoon gericht, klantvriendelijk en efficiënt.

Tel: 0900-1450

www.korrelatie.nl

M: anonieme meldlijn:

M. staat voor Meld Misdaad Anoniem. Het is de meldlijn waar mensen anoniem informatie kunnen geven over ernstige misdaad, fraudezaken of schendingen van integriteit. M. is een vangnet voor mensen om een bijdrage te leveren aan de veiligheid in hun eigen omgeving. Het is dé plek waar anonimiteit wordt gewaarborgd. Anonieme meldingen worden er getoetst en doorgezet naar de bevoegde instanties zoals de politie en andere opsporingsdiensten. Zij kunnen hiermee een onderzoek starten of de melding kan bijdragen aan een lopend onderzoek.

Tel:0800-7000

Bureau Jeugdzorg

U bent trainer en merkt dat het niet goed gaat met een jeugdlid. Wat moet u doen? Kom eens praten met iemand van Bureau Jeugdzorg.

Bureau Jeugdzorg is de centrale toegang tot de jeugdzorg. De instantie verzorgt de indicatie voor hulp aan minderjarigen en hun ouders. De medewerkers van Jeugdzorg kunnen een advies geven waar u verder mee kunt.

Bureau Jeugdzorg Gelderland
Oude Bennekomseweg 3,
6717LM Ede
0318-691252

www.bjzgelderland.nl/

3.5 Meldingsformulier De Rijn

(vermoeden van) ongewenst gedrag

1. Afdeling:

2. Naam contactpersoon:

Adres, woonplaats, telefoonnummer en e-mail waar de contactpersoon overdag en 's avonds kan worden bereikt:

Beschik je over het Protocol ongewenst gedrag? Ja / Nee *

3. Naam, adres en woonplaats van de eventuele beschuldigde:

Functie(s) en lidmaatschapnummer van de beschuldigde:

4. Geef een korte beschrijving van de situatie. Denk hierbij aan: Wat is bekend over het voorval? Wanneer deed het zich voor? Wie waren erbij betrokken? enz.

5. Contact met politie: (doorhalen wat niet van toepassing is)

- **Er is (nog) geen aangifte bij de politie gedaan.**
- **Aangifte bij de politie wordt overwogen door:**
- **Er is al aangifte gedaan bij de politie door:**
- **Er heeft een informatief gesprek met de politie plaatsgevonden.**

Protocol ongewenst gedrag 22

6. De Rijn en eventuele beschuldigde:

(kruis aan wat van toepassing is)

- **Betrokkene is nog actief bij de groep.**
- **Betrokkene is op non-actief gesteld met ingang van:**
- **Betrokkene is geschorst met ingang van:**
- **Betrokkene heeft schriftelijk het lidmaatschap van De Rijn beëindigd.**
(Een kopie van deze verklaring graag meezenden)
- **Anders, namelijk:**

7. Beschrijf in het kort wat de huidige stand van zaken is.

Denk hierbij aan: de mate van onrust/conflicten in de vereniging/reacties van ouders/eventueel de pers/eventuele hulpverlening die nodig is voor ouders/jeugdleden/kader/eventuele beschuldigde enz.):

8. Geef kort aan wat je van plan bent:

9. Heb je behoefte aan informatie en/of ondersteuning door de KNZB?

- Ja
- Nee

10. Vragenlijst ingevuld door: d.d.

3.6 Verklaring op non- actiefstelling

Ondergetekende _____ verklaart hierbij kennisgenomen te hebben van zijn/haar op non- actiefstelling bij De Rijn

Ondergetekende zal met ingang van heden al zijn functies in de vereniging neerleggen tot het moment waarop het justitieel onderzoek is afgerond of (indien van toepassing) de rechtbank een uitspraak heeft gedaan.

Ondergetekende zal vanaf het moment van de ondertekening het bad, clubhuis en wedstrijden van De Rijn niet meer bezoeken en direct noch indirect contact hebben met de (jeugd)leden van de vereniging. Ondergetekende heeft kennisgenomen van het feit, dat wanneer hij/zij de afspraken, voortvloeiend uit deze overeenkomst, schendt, de vereniging direct zal overgaan tot een procedure tot opzegging van het lidmaatschap, conform de statuten van de vereniging.

Aldus overeengekomen d.d. _____

Plaats _____

Handtekening _____

Handtekening van de betrokkenen namens de Scoutinggroep:

_____ en _____

Naam voluit

Naam voluit

Functie

Functie

Leesbaarheid

Dit protocol is opgeschreven vanuit het voorbeeld dat een jeugdlid slachtoffer wordt van ongewenst gedrag. Dit kan natuurlijk ook een ouder of leider zijn. Voor de leesbaarheid hebben we het in deze uitgave over 'ouders' maar we zijn ons er terdege van bewust, dat lang niet alle leden opgroeien in een gezin met een vader en een moeder. Waar 'ouders' staat, kun je dus, afhankelijk van de leefomstandigheden van het kind, ook ouder, verzorger of verzorg(st)er lezen. Waar leider/trainer staat, bedoelen we ook bestuursleden. Ten slotte gebruiken we voor de leesbaarheid steeds de mannelijke vorm.

Colofon

Het Protocol ongewenst gedrag is bewerkt door Onno Rook en Daantje Daniels namens De Rijn en heeft daarmee, na vaststelling door het algemeen bestuur, een verplichtend karakter. Als basis heeft gediend het Protocol ongewenst gedrag geschreven door Reinout van Riet, Ton Vreeburg en Hans van Oosten van de vereniging Scouting Nederland.